

Права дитини в Україні: нові виклики, проблеми та шляхи вирішення.

Палій І.Ю., Хайхан І.В. студ. ЮФ, спец. «Правознавство»

Наук. керів. доц. РожковаЛ.І.

Згідно з нормами міжнародного права дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-ти річного віку. Окрім загальних, дитина повинна мати ще й додаткові, особливі права та певні спеціальні можливості для фізичного, розумового та духовного розвитку. Основоположним міжнародно - правовим документом у сфері захисту прав дитини є Конвенція ООН про права дитини, затверджена 1989 р. В Україні цей документ був ратифікований Постановою Верховної Ради та набув чинності 1991 р. Законодавчу базу у сфері захисту прав дитини складають Конституція України, Сімейний, Цивільний, Житловий кодекси України; Закони України «Про охорону дитинства», «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей», «Про забезпечення організаційно – правових умов соціального захисту дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування».

В Україні на даний час проживає 7,5 млн. дітей. До існуючих проблем у сфері забезпечення права дітей на охорону здоров'я, освіту, додалися нові проблеми та кризові категорії дітей: діти учасників АТО, внутрішні переселенці, діти, які живуть на окупованій території.

В умовах військової агресії та соціально – економічної кризи посилюються негативні тенденції у сфері захисту прав дітей. Із 1,7 млн. офіційно зареєстрованих вимушених переселенців із зони АТО та окупованого Криму – понад 236 тис. дітей. Станом на липень 2016 року на підконтрольній Україні території Донецької та Луганської областей зареєстровано 421, 5 тис. дітей, 42, 5% від довоєнного показника. Серед них – більше 6 тис. дітей – сиріт. Майже 120 тис. дітей продовжують проживати на непідконтрольній території Донбасу, анексованого Криму або виїхали до Росії. На непідконтрольній Україні території проживає 270 прийомних сімей, у яких виховується 471 дитина. Їхня доля нині не відома. Під час Мінських переговорів була порушена проблема повернення дітей – сиріт та їх документів, які було вивезено з України до Росії. На сьогодні 25 тис. дітей проживають на лінії зіткнення, що створює постійну загрозу для їх здоров'я та життя. Протягом I півріччя 2016 р. в Україні зареєстровано 1798 дітей військовослужбовців, які загинули внаслідок поранень, внаслідок військових дій за неточними даними в зоні АТО загинуло 78 дітей, а 153 дитини отримало поранення. Донині урядом не забезпечено надання дітям, що постраждали від збройного конфлікту, спеціального статусу. У грудні 2014 р. на розгляд парламенту поданий законопроект про запровадження міри покарання за вчинення кримінального злочину щодо вербування та втягування дітей у військові дії.

В останні роки погіршилися показники у сфері соціального становища дітей. Щорічно в Україні реєструють майже 1200 випадків онкологічних захворювань дітей. Державне фінансування на лікування хворих є недостатнім, як наслідок в Україні найнижчий серед країн Європи рівень виживання дітей зі злоякісними новоутвореннями - 60%. Звичною стала практика залучення громадськості, волонтерів, заклики батьків до громадян надати фінансову допомогу на лікування дитини. Проте проблема вимагає вирішення на державному рівні.

Потребує вдосконалення система соціального захисту дітей. Станом на середину 2016 р., більше 90% сиріт виховуються у прийомних сім'ях опікунів, це понад 65 тис. дітей. Щороку в державі створюється близь 100 дитбудинків сімейного типу і понад 600 прийомних сімей. Нині на обліку в службах у справі дітей перебуває майже 18 тис. дітей – сиріт. За минулий рік було усиновлено 919 дітей, із них 731 дитина усиновлена громадянами України, 188 – іноземцями. Триває створення електронної бази даних дітей – сиріт та розроблення відповідного законопроекту. Гострою залишається проблема забезпечення дітей – сиріт житлом. За 2015 р. лише 441 дитина отримала житло, що становить, 1,7 % від потреби. Нині до Верховної Ради урядом подано законопроект про внесення таких дітей на житловий облік, а також проект постанови про надання статусу дитини, що постраждала внаслідок збройного конфлікту.

Існують проблеми у сфері права на освіту: дефіцит місць у дошкільних закладах, віддаленість шкіл від населених пунктів у сільській місцевості, скорочення позашкільних закладів.

Новим викликом у сфері захисту прав дітей є децентралізація. Нині понад 150 тис. дітей проживають у новостворених об'єднаних територіальних громадах. З них - майже 1,5 тис. – діти позбавлені батьківського піклування, 30 тис. перебувають у складних життєвих обставинах, майже 2 тис. мають особливі потреби. Концепція децентралізації передбачає єдиний обов'язок громади – направляти дітей в інтернати, але законодавства у сфері реформування інтернатних закладів не розроблено. Керівництво більшості об'єднаних територіальних громад не готове здійснювати правозахисну діяльність щодо дітей. Громади не мають повноважень позиватися до судів з питань усиновлення, обмеження батьківських прав та вилучення дітей, поновлення батьків в їхніх правах. Законодавство не наділяє їх повноваженнями щодо влаштування дітей у прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, виконання численних функцій щодо отримання дітьми спадщини, продажу майна дитини, вирішення спорів між батьками, з приводу виховання дитини.

Отже, система забезпечення, дотримання, захисту прав дитини в Україні потребує подальшого вдосконалення з метою приведення її у відповідність як новим викликам часу, так і загальноєвропейським стандартам.